

УДК 008:793.38

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/50-13>

Оксана ЗАХАРОВА,

orcid.org/0000-0002-2143-7020

доктор історичних наук, професор,

*Національної академії керівних кадрів культури та мистецтв
(Прилуки, Чернігівська область, Україна) irinamak67@ukr.net*

Михайло КУЛИНЯК,

orcid.org/0000-0003-3487-7487

кандидат мистецтвознавства,

*доцент кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(Київ, Україна) m.kulyniak@gmail.com*

ВЗАЄМОДІЯ МИСТЕЦТВ В ДВОРЯНСЬКИХ САДИБАХ УКРАЇНИ XIX СТ. (КАЧАНІВКА, ЯГОТИН)

Садиби Качанівка і Яготин належать до числа видатних палацово-паркових ансамблів XIX століття, які прославилися не лише своєю архітектурою, колекціями, живопису, предметів декоративно-ужиткового мистецтва, бібліотечними зібраннями. Історія садиб нерозривним чином пов'язана з іменами М.І. Глінки, В.І. Штернберга, Т.Г. Шевченка, які створювали в садибах видатні твори європейської культури.

Багато в чому відрізняючись один від одного, власники Качанівки протягом століття підтримували в садибі особливу атмосферу, яка приваблювала музикантів і художників, літераторів і всіх тих, хто вмів і бажав творити. Серед гостей садиби – М.І. Глінка, В.І. Штернберг, М.А. Маркевич, С.С. Гулак-Артемовський, Т.Г. Шевченко, Л.М. Жемчужников, І.Ю. Рєпін та багато інших представників російської та української культури. Тарас Григорович Шевченко вперше відвідав Качанівку у 1843 році. Одночасно з Шевченком у Качанівці був М.М. Маркевич. З 1845 року Т. Шевченко працював у Київській Археологічній комісії, за завданням якої їздив замальовувати історичні і архітектурні пам'ятки України, зокрема Чернігівщини для об'ємного видання «Живописна Україна». На жаль, цей задум не був втілений у життя.

У 40-х роках Шевченко нерідко бував у Качанівці. Він запропонував Г.С. Тарновському придбати свою улюблену картину «Катерина» (нині знаходиться у Київському музеї Т. Шевченка).

У творчості Шевченка садиба Яготину також займає особливе місце.

За час проживання в Яготині М.Г. Рєпніна, садиба стає центром культурного життя. Тут гостювали Штернберг, Гоголь, Маркевич, Глінка, Шевченко. Зокрема, Тарасу Григоровичу був наданий флігель князівського палацу. В Яготині Шевченко написав вірші, які стали народними піснями: «Соколе мій, чоловіче», «Ворони клюють», поему «Тризна», яку з присвятою «Душі з прекрасним пориванням ...» подарував князні В.М. Рєпніній.

Таким чином, в Качанівці та Яготині було створено особливе соціокультурне середовище, яке надихало літераторів, музикантів, живописців на створення видатних витворів світової культури. Для творчих особистостей садиби – це своєрідні художні лабораторії в яких вони, в тому числі, знайомились з європейськими досягненнями в області світової культури. Колекції витворів мистецтв, бібліотечні зібрання були гідні не тільки для перегляду, але і для використання їх в творчих цілях. У Качанівці та Яготині відбувалася взаємодія взаємозбагачення української та європейської культур.

Ключові слова: *культура, взаємодія мистецтв, живопис, музика, література.*

Oksana ZAKHAROVA,

orcid.org/0000-0002-2143-7020

Doctor of Historical Sciences, Professor;

*National Academy of Management of Culture and Arts
(Pryluky, Chernihiv region, Ukraine) irinamak67@ukr.net*

Mykhailo KULYNIAK,

orcid.org/0000-0003-3487-7487

Candidate of Art History,

*Associate Professor at the Department of Academic and Variety Vocal and Sound Directing
National Academy of Culture and Arts Management
(Kyiv, Ukraine) m.kulyniak@gmail.com*

INTERAKTION OF ARTS IN NOBLE ESTATES OF UKRAINE IN THE XIX CENTURY (KACHANIVKA, YAGOTYN)

The estates of Kachanivka and Yagotyn are among the outstanding palace and park ensembles of the XIX century, which became famous not only for their architecture, collections, paintings, decorative and applied arts, library collections.

History of the estates is inextricably linked with the names of M.Sh. Glinka, VI Sternberg, T.G. Shevchenko, who created outstanding works of European culture in the estates.

In many different ways, owners of Kachanivka for a century maintained a special atmosphere in the estate. It attracted musicians and artists, writers and those who knew how and wanted to create. There were M.I. Glinka, V.I. Sternberg, M.A. Markevich, S.S. Gulak-Artemovsky, T.G. Shevchenko, L.M. Zhemchuzhnikov, I.Yu. Repin and many other representatives of Russian and Ukrainian culture among the guests of the estate. Taras Shevchenko was first, who visited Kachanivka in 1843. Simultaneously with Shevchenko in Kachanivka was M.M. Markevich. From 1845, T. Shevchenko worked in the Kyiv Archaeological Commission. He went to sketch historical and architectural monuments of Ukraine, in particular Chernihiv region for three-dimensional publication, which is called "Picturesque Ukraine". Unfortunately, this idea was not realized.

In the 1940s, Shevchenko often visited Kachanivka. He suggested G.S. Tarnowski to buy his favorite painting "Katerina" (now in the Kiev Museum of Taras Shevchenko).

The estate of Yahotyn also takes a special place in Shevchenko's work.

When M.G. Reprin stayed in Yahotyn, the estate becomes center of cultural life. Sternberg, Gogol, Markevich, Glinka, Shevchenko visited here. In particular, Taras Hryhorovych was given an outbuilding of the prince's palace. In Yahotyn, Shevchenko wrote poems that became folk songs: "My falcon, man", "Crows bite", the poem "Tryzna", which was dedicated to "Souls with a beautiful impulse..." presented to Princess V.M. Repriniy.

Thus, a special socio-cultural environment was created in Kachanivka and Yahotyn. It inspired writers, musicians, and painters to create outstanding works of world culture. For creative personalities, the estates are a kind of art laboratories, where they, among other things, got acquainted with European achievements in the field of world culture. Art collections of works, library collections were worthy not only for viewing, but also for their use in creative purposes. There was an interaction of mutual enrichment of Ukrainian and European cultures in Kachanivka and Yahotyn.

Key words: culture, interaction of arts, painting, music, literature.

Предмет дослідження: художнє життя в садибах Качанівка і Яготин в ХІХ столітті.

У роботі використані праці Г. Петренка (Петренко, 1991: 6), Т. Каждан (Каждан, 1982, 276), Захарової О.Ю. Русанова Ю.А. Г. (Захарова, Русанов, 2019, 112).

Мета дослідження, довести, що в дворянських садибах відбувалася взаємодія і взаємозбагачення української та європейської культур.

Ще в середині ХVІІІ століття в Україні відбувається розквіт українського бароко в архітектурі. Талановиті зодчій С. Ковнір (1695-1786) та І. Григорович-Барський (1713-1785) працювали у творчій співдружності з російськими архітекторами В. Растреллі, І. Мічуріним, А. Квасовим, В. Неєловим.

Помітну роль у містобудуванні Росії та України відіграла «Комісія будівництва Санкт-Петербурга та Москви», яка існувала з 1762 до 1796 року. За участю Старова, Казакова, Квасова комісія розробила близько чотирьохсот проектів забудови міст.

Старов створює планування Катеринослава (Дніпро), Миколаїва, де зводить будівлю Адміралтейства. Захаров проектував будівлю Чорноморського госпіталю в Херсоні та Інтендантські склади в Миколаєві. Тома де Томон побудував театр та лікарню в Одесі.

На жаль, від адміністративних будівель кінця ХVІІІ століття мало що збереглося.

Сподвижники Катерини ІІ запрошують до українських помість кращих архітекторів та паркових будівничих. Починається новий сплеск садибного будівництва. Чернігівська земля буде

прикрашена чудовими палацо-парковими ансамблями. Так, К.Г. Розумовському належав маєток у Батурині, палац і паркове оточення якого створені Ч. Камероном. До садиб у проектуванні яких велику роль відіграли столичні російські архітектори, слід віднести і Лялечі П.В. Завадовського. Креслення, виконані Д. Кваренгі, свідчать про великий розмах та значимість садиби.

У всіх маєтках П.А. Рум'янцева-Задунайського – Вишеньках, Черешеньках, Кочурівці, Качанівці – у 1770-1780 роках починається паркове будівництво. Дослідники вважають, що автором проекту палацу в Качанівці був архітектор К.І. Бланк, а будівництво здійснював учень В.І. Баженова.

Загальне планування садиби склалося у ХVІІІ столітті. Автори «Історії українського мистецтва», знайшовши листи та розпорядження П.А. Рум'янцева, визначили, що парк був розпланований у 1777 році (Каждан, 1982:295). Широка «перспектива» вела до будівлі з боку в'їзду в садибу. Із вікон палацу, розташованого на урвистому березі Майорського ставу, відкривається дивовижний краєвид (який зберігся, на щастя, і досі) на спокійну темну гладінь ставка, соковиту зелень спадистого схилу пагорба, на ліс, який охопив своїми обіймами цей поетичний острівець української природи.

Після призначення П.А. Рум'янцева генерал-губернатором Малоросії та президентом Малоросійської колегії про його перебування в Качанівці відомостей не збереглося. В основному фельдмаршал знаходився в Глухові, виїжджає часто до найближчих маєтків – Кочурівки і Вишеньок. Його

син, дійсний таємний радник граф Сергій Петрович Рум'янець, у 1808 році продав Качанівку своєму колишньому управителеві Григорію Почепі та його дружині Парасковії Андріївні (у першому шлюбі була за Степаном Яковичем Тарновським).

У 1808-1824 роках палац перебудовується, набуваючи рис, властивих стилю класицизму. До сучасних розмірів розширюються галереї, над ними надбудовується другий поверх, знімається романтичне декоративне оздоблення, на головному та садовому фасадах з'являються восьми-колонні портики. Між 1816 та 1824 роками було розпочате будівництво кам'яної церкви, завершеному у 1828 році. Пізніше споруда церкви неодноразово перебудовувалася. На думку реставраторів, перебудова палацу і парку була здійснена П.А. Дубровським (учнем М.Ф. Казакова і Д. Жилярди), який став пізніше помічником чернігівського губернського архітектора. Ним зведені ансамблі в садибах Сокиринці і Дігтярі. У 1824-1853 роках у Качанівці безперервно проводилися роботи, пов'язані в основному із внутрішнім переобладнанням палацового комплексу.

Після смерті у 1824 році П.А. Почеки Качанівка дістається її сину від першого шлюбу титулярному раднику камер-юнкеру Григорію Степановичу Тарновському (1790-1854). Відтоді протягом майже цілого століття садиба належала сім'ї Тарновських. Від Г.С. Тарновського вона перейшла до його племінника Василя Васильовича Тарновського-старшого (1810-1866) та сина останнього Василя Васильовича Тарновського-молодшого (1837-1899) – відомого українського суспільного діяча, збирача відомої колекції українських старожитностей. Багато в чому відрізняючись один від одного, власники Качанівки протягом століття підтримували в садибі особливу атмосферу, яка приваблювала музикантів і художників, літераторів і всіх тих, хто вмів і бажав творити. Серед гостей садиби – М.І. Глінка, В.І. Штернберг, М.А. Маркевич, С.С. Гулак-Артемівський, Т.Г. Шевченко, Л.М. Жемчужников, І.Ю. Рєпін та багато інших представників російської та української культури. Як написав М.В. Тарновський, один з останніх власників помістя, у садибі довгий час панував культ Михайла Івановича Глінки, який гостював у Г.С. Тарновського в 1838 році. 1 січня 1837 року М.І. Глінка був призначений капельмейстером придворної співочої капели. 4 квітня 1838 року йому було наказано виїхати в Україну для набору півчих. Шлях Глінки не випадково пролягав на Чернігівщину, відому музичною культурою. У Чернігові з 23 по 28 травня Михайло Іванович відбирав у класах чернігівської семінарії

хлопчиків, захоплюючись дивовижними музичними здібностями маленьких співаків. Згодом він вирушив до Качанівки, яка стала основним місцем його перебування в Україні. «Центром моїх операцій, – згадував М.І. Глінка, – я обрав маєток доброго мого знайомого, поміщика Чернігівської губернії, Борзенського повіту, Григорія Степановича Тарновського, куди ми з набраними в Чернігові дітьми і вирушили. З'їхавши з великої дороги в містечку Монастирищі, ми з великими зусиллями протягом майже цілого травневого дня перебралися на волах по зруйнованій річкою греблі і, переночувавши в Ічні, під обід наступного дня були в маєтку Тарновського Качанівці» (Глінка, 1988:81).

Мандрівники під'їжджали до садиби по алеї з пірамідальних тополь. Через деякий час вони побачили на підвищенні великий кам'яний дім, великий сад зі ставками та віковими кленами, дубами й липами. «будинок був ніби не закінчений, доріжки в саду недовершені. Був у власника й оркестр, і не поганий оркестр, але не повний, і духові інструменти не всі налагоджені». Далі Глінка записав : «усе свідчило про зайву скрупульозність бездітного господаря, який володів дев'ятьма тисячами душ і великими капіталами» (Глінка, 1988:81).

Г.С. Тарновський привітно зустрів гостей. У перший приїзд М.І Глінка та його супутники залишилися в Качанівці з 31 травня по 3 червня, потім виїхали до Києва.

У Михайлівському монастирі Глінка почув спів С.С. Гулака-Артемівського (1813-1837), який тоді був учнем Київської духовної семінарії. Через кілька десятиліть, у 1863 році, по Україні розпочне мандри весела й жартівлива опера Гулака - Артемівського «Запорожець за Дунаєм». Набравши ще декілька неповнолітніх півчих. 23 червня Глінка повернувся до Качанівки. Майбутні придворні співці співали з хором господаря в його церкві. Глінка їздив звідсіля до Полтави, Харкова й Охтирки, звідки привіз іще декілька маленьких співаків. Закінчивши набір, композитор перед від'їздом до Петербургу жив у маєтку близько тижня. «Незважаючи на ощадливість, хазяїн приймав гостей доброзичливо й намагався по можливості урізноманітнювати розваги. Прогулянки, поїздки до найближчих помість господаря, ілюмінації й танці – усі ці засоби були застосовані для того, щоб нас розважати» (Глінка, 1988:82). Господар надихав усіх власним прикладом, особливо старанно виробляючи всі фігури в старовинному танці гротфатері. Інколи ті, що зібралися, співали в чотири голоси українських

пісень, причому сусіда Г.С. Тарновського Петро Скоропадський затягував чумацьку пісню. Саме Качанівка стала свідком першого виконання персидського хору «Лягає в полі темінь ночі» і маршу Чорномора з опери «Руслан і Людмила»: «Вони були добре виконані, у марші Чорномора дзвіночки ми замінили келихами» (Глінка, 1988:83).

Творчий настрій об'єднував усіх, що зібралися в Качанівці. М.І. Глінка написав музику до двох романсів українського поета-романтика Віктора Забіли: «Гуде вітер вельми в полі» і «Не щечечи, соловейку». Гостями Качанівки були П. Скоропадський, В. Забіла, український історик, етнограф і поет М. Маркевич, який зібрав згодом багатющу колекцію документів з історії України. «Згодом з'являвся Палагін зі скрипкою, Яків з контрабасом і віолончеліст; грали російських та українських пісень, грали в особах і розмовляли дружньо інколи до третьої й четвертої години після опівночі, до деякої досади обережного господаря» (Глінка, 1988:83). Ці сходки й портрет поета Віктора Забіли вдало намалював олівцем Василь Іванович Штернберг (1818-1845). Він подавав великі надії і, якби не рання смерть, міг стати одним із найкращих російських художників. У час, про який іде мова, він був молодий і талановитий, у 1837 році за картину «Освячення пасок в українському селі» нагороджений діамантовим перстнем і першою золотою медаллю. Син гірничного чиновника, у 1835 році В.І. Штернберг був прийнятий до академії мистецтв. Щорічно літо він проводив у маєтку Г.С. Тарновського, який став його покровителем. Перебування в Качанівці познайомило художника з Україною, її природою, людьми, надихнуло його на творчі здобутки. На пам'ять про Качанівку В.І. Штернберг написав картину «Гра в піжмурки», де, крім знаменитих гостей, зображені юні півчі. Картина була подарована М.І. Глінці, і нині вона знаходиться в Третьяковській галереї в Москві.

Настав день від'їзду. Однак за кілька днів до цього трапилася подія, яка ледве не коштувала композитору життя. У Ромнах коні Тарновського ледве витягли Глінку з брудної «річки», яка утворилася на головній вулиці міста. Куди він вирушив на ярмарок. 13 серпня 1838 року М.І. Глінка та його супутники виїхали з Качанівки. «Тарновський з небогами розпрощався зі мною в Качанівці, спритно об'їхав, і в декількох верстах я знову зустрів його з небогами в гаю з великих вікових дубів, де випили прощальний келих шампанського. У Григорівці Петро Скоропадський привітав нас так гостинно, що коли ми поїхали, не залишилося ні краплі напоїв, ні жодної домашньої птиці» (Глінка, 1988:84).

Повернувшись до Петербургу, М.І. Глінка подав рапорт про успішне виконання дорученого йому завдання. Ознайомлення імператора з півчими відбулося в Анічковому палаці. Микола І з'явився в старому військовому сюртуку без еполетів. На запитання царя: «Що співаки знають?» – Глінка відповів, що «вони знають усе, що вимагається за службою...». Імператор почав зі «Спаси, Господи, люди твоя», і Його Величність не встиг задати тон, як 19 хлопчиків і два баци дружно підхопили і відмінно виконали цей кант. Цар, без сумніву, залишився задоволений (Глінка, 1988:85). 25 листопада 1838 року набрані композитором на українській землі півчі були зараховані до штату придворної капели

М.І. Глінка дав обіцянку гостинним господарям Качанівки бути у них в гостях наступного року. Цій обіцянці, на жаль, се судилося збутися. Минуть роки і в 1854 році у листі з Парижа до небоги Г.С. Тарновського, М.С. Крижевич композитор напише: «Лист сестри моєї повідомив мені печальну звістку про кончину Тарновського. Пошкодував про них, а більше про вас, моє перо не володіє фразами, і не вимагайте їх від мене. Скажу вам лише, що пам'ятаю ласкаву увагу ваших милих рідних – іще в пам'яті моїй збереглися всі подробиці мого першого перебування в Качанівці» (Захарова О.Ю. 2018:15). Кожна особистість – це загадка, особистість творчої людини – загадка ще більша. Історія взаємин Т.Г. Шевченка й Г.С. Тарновського підтверджує це. У 1839 році В. Штернберг познайомив Тараса Шевченка з Григорієм Степановичем Тарновським. У 1842 році Шевченко відправив до Качанівки три примірники поеми «Гайдамаки». Тарас Григорович Шевченко вперше відвідав Качанівку у 1843 році. Одночасно з Шевченком у Качанівці був М.М. Маркевич. З 1845 року Т. Шевченко працював у Київській Археологічній комісії, за завданням якої їздив замальовувати історичні і архітектурні пам'ятки України, зокрема Чернігівщини для об'ємного видання «Живописна Україна». На жаль, цей задум не був втілений у життя.

У 40-х роках Шевченко нерідко бував у Качанівці. Він запропонував Г.С. Тарновському придбати свою улюблену картину «Катерина» (нині знаходиться у Київському музеї Т. Шевченка).

У листі до Г.С. Тарновського від 25 січня 1843р. Т. Шевченко повідомляв: «Написав я цього літа дві картини й приховав, гадав, що Ви приїдете, думаю послати її Вам. А скільки вона буде коштувати, то це вже Ваша справа, хоч і шматок сала, то й це добре на чужині. Коли підійде – добре,

а ні – то на горище, поки я не приїду» (Каждан, 1982:276).

Т.П. Каждан відмічає у своїй роботі той цікавий факт, що серед поетичної та художньої спадщини Т. Шевченка немає жодної замальовки, зробленої в Качанівці, і жодного рядка в його поемах та віршах, де згадувалася б садиба в ті часи, про які йде мова. Тільки в новелі «Музикант» датованій 1854р. коли Г.С. Тарновського та його дружини вже не було серед живих, Шевченко створює збірний образ поміщика тих часів, давши йому прізвище Арновський, а назву маєтку залишивши без змін – Качанівка.

Історія взаємин Т.Г. Шевченка з представниками сім'ї Тарновських продовжувалася і після смерті Григорія Степановича. У 1857 році В.В. Тарновський купує акварелі Шевченка, а в 1859 році поет відвідав садибу на прохання В.В. Тарновського-молодшого, господар Качанівки забезпечив Шевченка грошима на проїзд до столиці. У цьому ж 1859 маєток відвідав В. Забіла (Петренко, 1991:61) автор текстів багатьох популярних романсів, зокрема покладених на музику М. Глінкою «Нещеччи, соловейку», «Гуде вітер вельми в полі».

Привертає увагу на території садиби насипаний курган-могила одного з близьких друзів Шевченка художника Григорія Михайловича Честахівського (1820-1893).

В останні роки життя художник був частим гостем Качанівки. Г.М. Честахівський помер у Петербурзі, В.В. Тарновський перевіз його тіло в Качанівку. Над прахом Честахівського була насипана могила того ж розміру, як свого часу Григорій Михайлович насипав над прахом Т.Г. Шевченка у Каневі, і встановлений дерев'яний хрест.

Після смерті художника В. Тарновський продовжував турбуватися про могилу поета в Каневі. Як відзначає в своєму дослідженні В. Міщенко, на свої гроші він виготовив і встановив хреста, зробив огорожу, побудував будинок для сторожа.

У творчості Шевченка садиба Яготину також займає особливе місце. Яготин улюблений маєток генерал-фельдмаршала, останнього гетьмана Лівобережної України (1750-1764) графа Кирила Григоровича Розумовського (діда дружини М.Г. Репніна – Варвари Олексіївни), де він відпочивав від офіційних прийомів у Глухові. За однією із версій, імператриця Єлизавета Петрівна в 1757 році подарувала маєток Розумовському, за іншою – граф купив Яготин у Василя Танського.

Поступово Розумовський став розширювати свої володіння, скуповуючи сусідські землі

У Яготині існує легенда, як граф Розумовський за одну добу, відправивши до Києва тисячу возів

і стільки ж кріпаків, розібрав свій палац і перевіз його в Яготин. У такий спосіб Розумовський висловив своє ставлення до рішення Петербургу розмістити в його палаці російські війська, які направлялися на війну з Туреччиною (1768-1774). Після смерті К.Г. Розумовського Яготин стає власністю його сина Олексія (1748-1822). Олексій Кирилович був одним із найосвіченіших людей свого часу. Його мінералогічна і ботанічна колекції, ботанічний сад у Петровському-Розумовському під Москвою славились на всю Європу. Колишній міністр освіти жив останні свої роки в маєтку Почеп на Чернігівщині, а влітку в Яготині. При О.К. Розумовському починається новий період в історії садиби – збудований розкішний палац, розпланований парк, закладені теплиці, оранжереї.

Із підмосковної садиби графа, яка довгий час вважалася одним із чудес Москви, були привезені рідкісні рослини.

У 1802 році дочка О.К. Розумовського – Варвара – одружується з князем М.Г. Репніним і отримує в придане маєток у Яготині, архітектурно-парковий ансамбль якого викликав захоплення у багатьох сучасників.

Мандрівник Отто фон Гун, який відвідав Яготин 2 жовтня 1805 року, писав: «тут створюється цілий світ, і все за новою модою, згідно планів Менеласа, а провадить будівництво місцевий архітектор Годегард, і не більш як за три роки майже все довів до закінчення».

Гордість Яготина – унікальна бібліотека, у якій нараховується біля 30 тисяч томів, і цінний архів: зібрання оригінальних документів про українську історію, який використовували Бантиш-Каменський, Лазаренко, Стороженко, Горленко та інші, а також цінна колекція старовинних гравюр.

У 1846-1847 рр. А. Ерменжар, в подальшому відомий історик французької реформації, перебуваючи в Яготині, склав каталог бібліотеки князя В.М. Репніна. У момент упорядкування каталогу бібліотеку складала зібрання книг І-ї половини XIX ст. князя М.Г. Репніна; книги з ініціалами і гербом Розумовських: Кирила Григоровича і його сина Олексія, батька В.О. Репніної; книги, куплені після французької революції, і книги із бібліотек фельдмаршала князя М.В. Репніна та князів Куракіних, сім'ї дружини князя М.В. Репніна. (Захарова, Русанов, 2019:82).

У палаці «жили» полотна великих європейських і російських художників, зберігалися зібрання бронзи і порцеляни.

Російський мандрівник Глаголев, який відвідав садибу в 1823 році, писав: «Містечко Яготин, що

належить князю М.Г. Рєпніну, стоїть при великому озері, біля 5 верст в довжину і від 2 до 3 ширини.

Чудове розташування Яготина відкривається з Полтавської сторони вже після прибуття в саму слободу і справляє таке ж враження на прибулого, як і чудова декорація в театрі після відкриття завіси.

Саме розташування князівського будинку з флігелями і садом являє собою гру вибагливої фантазії архітектора.

Дім відділений від озера квітником і стоїть навпроти острова, покритого густим лісом; флігелі, що складаються з окремих будиночків, здається, спускаються уступами на зелену площу двору; від них проведені через сад алеї, направлені до того ж острова, як центру і основи всієї перспективи. План цей, здається, подібний до нерухокої сцени древніх театрів, які будувалися подібно до променів, що розходилися з центром в оркестрі.

Права сторона саду складається з алеї, що в'ються в різні напрями; ліва покрита диким гаєм.

В будинку є досить гарна бібліотека і багате зібрання картин, що залишилися після графа Олексія Кириловича Розумовського». (Чайка, 2018:6)

За час проживання в Яготині М.Г. Рєпніна, садиба стає центром культурного життя. Тут гостювали

Штернберг, Гоголь, Маркевич, Глінка, Шевченко. Зокрема, Тарасу Григоровичу був наданий флігель князівського палацу. В Яготині Шевченко написав вірші, які стали народними піснями: «Соколе мій, чоловіче», «Ворони клюють», поему «Тризна», яку з присвятою «Душі з прекрасним пориванням ...» подарував князні В.М. Рєпніній.

Микола Григорович довго хворів і помер 7 січня 1845 року. «Не дивлячись на лютий мороз і заметіть поховальна процесія була схожа на триумфальну ходу. Всі місцеві жителі, від малого до великого, були на ногах і проводжали до віддаленого від Яготина Густинського монастиря тіло улюбленого начальника» (Чайка, 2018: 6)

Висновки: таким чином, в Качанівці та Яготині було створено особливе соціокультурне середовище, яке надихало літераторів, музикантів, живописців на створення видатних витворів світової культури. Для творчих особистостей садиби – це своєрідні художні лабораторії в яких вони, в тому числі, знайомились з європейськими досягненнями в області світової культури. Колекції витворів мистецтв, бібліотечні зібрання були гідні не тільки для перегляду, але і для використання їх в творчих цілях. У Качанівці та Яготині відбувалася взаємодія взаємозбагачення української та європейської культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каждан Т.П. Культурная жизнь усадьбы во второй половине XIX века: Качановка : сб. статей Взаимосвязь искусств в художественном развитии России второй половины XIX века./ Москва. Наука, 1982. 352 с.
2. Глінка М.И. Записки. Москва: Музыка, 1988. 217 с.
3. Петренко Г. Историко-хронологічний нарис історії Качанівки 1700 – 1991: рукопис. Качанівка: Рукопис, 1991. 30 с.
4. Захарова О.Ю. Качанівка: монографія. Ніжин: ПП Лисенко М.Н., 2018. 56 с.
5. Захарова О.Ю. Русанов Ю.А. Князь Микола Григорович Рєпнін (Волконський) шлях довжиною в життя: монографія. Ніжин, 2019. 112 с.
6. Видатна людина своєї епохи / М. Чайка Яготинські вісті. 2018. № 6. С. 6.

REFERENCES

1. Kazhdan, T.P. Kulturnaya zhizn usadby vo vtoroy polovine XIX veka: Kachanovka: sb. statey Vzaimosvyaz iskusstv v hudozhestvennom razvitii Rossii vtoroy poloviny XIX veka [Cultural life of the estate in the second half of the XIX century: Kachanovka: collection of articles. Sat. articles the relationship of arts in the artistic development of Russia in the second half of the XIX century]. 1982. Moscow. Science. p. 352. [in Russian].
2. Glinka, M.I. Zapiski [Notes]. 1988. Moskva: Muzyka. p. 217. [in Russian].
3. Petrenko, G. Istoriko-hronologichnyi naris Istoriyi Kachanivki 1700 – 1991: rukopis [Historical and chronological essay on the history of Kachanivka 1700 - 1991: manuscript]. 1991. Kachanivka: Rukopis. p. 30. [in Ukrainian].
4. Zaharova, O.Yu. Kachanivka: monograflya [Kachanivka: monograph]. 2018. Nizhin: PP Lisenko M.N. p. 56. [in Ukrainian].
5. Zaharova, O.Yu. Rusanov Yu.A. Knyaz Mikola Grigorovich Repnin (Volkonskiy) shlyah dovzhinoyu v zhittya: monograflya [Prince Mykola Hryhorovych Repnin (Volkonsky) way to life: a monograph]. 2019. Nizhyn. p. 112. [in Ukrainian].
6. Vidatna lyudina svoeyi epohi. M. Chayka Yagotynski visti [Famous person of his own era. M. Chaika Yahotyn News]. 2018. p. 6. [In Ukrainian].